

HIRSIZLIK SUÇUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE GELECEĞE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR¹

Cevdet POLAT*, Hakan EREN**, Ferdi ERBAKICI***

ÖZ

2012 yılında Türkiye genelinde meydana gelen 1.491.769 asayiş olayının, 405.405'i hırsızlık suçudur. Buna göre, Türkiye'de işlenen asayiş olaylarının % 27'si, yani yaklaşık her dört suçtan biri hırsızlık suçudur. Ayrıca, suç kayıtlarına yansımayan veya kolluğa bildirilmeyen pek çok hırsızlık suçunun da var olduğu düşünüldüğünde, söz konusu suçun boyutları çok daha iyi anlaşılabilir. Jandarma bölgesinde meydana gelen asayiş olaylarında ise, hırsızlık suçunun, hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlar ile hürriyete ve şerefe karşı suçlarla birlikte ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir. Aynı zamanda hırsızlık suçu, yüksek faili meçhul oranı, kişilerde yarattığı suç korkusu ve hayatlarının her anına yansıyan maddî ve manevî etkileri nedeniyle, çözüm üretilmesi gereken öncelikli suçlardan biridir.

Bu çalışmada, Türkiye'de ilçe düzeyinde jandarma sorumluluk bölgesindeki hırsızlık olayları analiz edilerek; 2012 yılı için ilçe seviyesinde yoğunluk ortaya konulmuş, hırsızlık suçlarını etkileyen sosyo-ekonomik faktörler belirlenmiş, zaman serileri analizi kullanılarak 2015 yılı için ilçe seviyesinde ayrıntılı hırsızlık tahminleri yapılmış, 2023 yılı için ise Jandarma sorumluluk alanına yönelik hırsızlık türleri seviyesinde genel projeksiyon ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda suçun önlenmesine yönelik alınabilecek tedbirler ise, suçlu, mağdur odaklı, durumsal ve bölgesel tedbirler olmak üzere dört ana başlık altında bütüncül bir yaklaşımla incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hırsızlık, Jandarma, Suç, Projeksiyon.

ASSESSMENT OF THE FACTORS AFFECTING THE THEFT CRIME AND FUTURISTIC APPROACHES

ABSTRACT

405.405 out of the 1.491.769 public order incidents that happened in Turkey during 2012 are theft. That means 27%, in other words one fourth of the public order incidents are theft. Besides this, the aspects of this crime can be comprehended more clearly when we take into consideration that there are many theft incidents not informed to the law enforcement agencies or not registered in crime records. Amongst the public order incidents that occurred in the Gendarmerie's responsibility area, theft together with crimes against personal inviolability and life, freedom and dignity take the first three places. At the same time, theft is among the high priority crimes that should be solved due to its high rate of anonymous offender, the fear of crime affecting people's life with moral and materialistic effects.

In this study, theft incidents that occurred in the Gendarmerie's responsibility area are analyzed at district level, intensity of this crime type is put forward at district level for 2012, socio-economic factors that affect theft are defined, detailed predictions at district level for 2015 are made by using time series analysis, and a general projection of types of theft likely to happen in the Gendarmerie's responsibility area for 2023 is presented. Under the lights of the findings, measures that can be taken to prevent theft are examined with a holistic approach under the four main titles of measures about offenders, victims, contingency and region.

Key Words: Theft, Gendarmerie, Crime, Projection.

¹ Bu makale, yazarlar tarafından 08 Nisan 2013 tarihinde hazırlanan "Hırsızlık Suçu ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar" isimli çalışmadan faydalanılarak hazırlanmıştır.

* J.Kur.Yb., Jandarma Genel Komutanlığı Genel Plan ve Prensipier Başkanlığı, cevdetpol@gmail.com

** Dr.J.Mu.Bnb., Jandarma Genel Komutanlığı Genel Plan ve Prensipier Başkanlığı, hkneren@yahoo.com

*** J.Bnb., Jandarma Genel Komutanlığı Genel Plan ve Prensipier Başkanlığı, ferdierbakici@hotmail.com

GİRİŞ

Suç, toplumlarda insanların arasındaki ilişkileri bozan, toplum içindeki dayanışmayı zayıflatan ve toplumun sosyal yapısını temelinden sarsan sosyal bir problemdir. İnsanlığın başlangıcından günümüze kadar gelen süreçte her zaman var olmuş, toplumların gelişmesine paralel olarak zaman içinde çeşitli değişikliklere uğramış, bilimin gelişmesine paralel olarak çok değişik yönlerden ele alınmış ve insanoğlunun sahip olduğu o andaki bilgi birikimleri ile de açıklanmaya çalışılmıştır.

Her suç, kendine özgü birtakım sebepleri, sonuçları ve katılımcısı olan sosyal bir vakadır. Örneğin adam öldürme suçuna neden olan sosyal ve psikolojik faktörler ile hırsızlık suçuna etki eden faktörler, tamamen farklıdır. Her suç tipi başlı başına incelenmesi gereken bir olgudur.

Hırsızlık suçu, en çok işlenen suç türlerinin başında gelmektedir. Bu durum, jandarma sorumluluk alanı için de geçerlidir. 2012 yılında jandarma sorumluluk alanında meydana gelen (179.714) asayiş olayının, (28.632)'sini hırsızlık suçları oluşturmuştur. Diğer bir ifadeyle jandarma personelinin müdahale ettiği her (6) asayiş olayından biri hırsızlıktır. Aynı zamanda hırsızlık suçu, yüksek faili meçhul oranı, kişilerde yarattığı suç korkusu ve hayatlarının her anına yansıyan maddî ve manevî kayıpları nedeniyle dikkate alınıp, çözümler üretilerek mücadele edilmesi gereken öncelikli suçlardan biridir. Suçla mücadelenin etkin olarak yürütülmesi için suça neden olan faktörlerin ortaya konulması ve alınacak tedbirlere yönelik, bölgesel durumun ve zaman içerisindeki eğilimin belirlenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de ilçe seviyesinde jandarma sorumluluk bölgesindeki hırsızlık olayları analiz edilerek; hırsızlık suçlarını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesi, 2012 yılı için olay yoğunluğunun incelenmesi, ülke genelinde ve geleceğe yönelik hırsızlık türleri seviyesinde genel öngörünün ortaya konması amaçlanmıştır.

Literatürde, suçu etkileyen ve suçun tahminine yönelik çalışmaların ülke ya da il ölçeğinde sınırlı kaldığı görülmüştür. Geniş bir örneklem ile daha sağlıklı sonuçlara ulaşmak amacıyla ilçe jandarma teşkilatı bulunan (918) ilçeyi kapsayacak şekilde veriler kullanılmıştır. Son on yıldır artma eğiliminde olan hırsızlık suçuna ilişkin bu çalışmanın, hırsızlık suçunun yapısı, özellikleri ve gelecekteki potansiyelini ortaya koyarak hırsızlık suçunun her yönüyle anlaşılmasına ve suça karşı etkili önlemler geliştirilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Çalışma, amacı doğrultusunda beş bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde, hırsızlık suçu ve mevcut durumuna, ikinci bölümde hırsızlık suçunu etkileyen ekonomik ve sosyal faktörlere, üçüncü bölümde hırsızlık suçunun birey ve topluma etkilerine, dördüncü bölümde yonteme, analizlere ve elde edilen bulgulara, beşinci bölümde ise bulgulardan yola çıkılarak suçun önlenmesine yönelik alınabilecek tedbirlere; suçlu, mağdur odaklı, durumsal ve bölgesel başlıkları altında değinilmiştir. Son bölümde ise sonuçlar yorumlanmıştır.

1. HIRSIZLIK SUÇU

Hırsızlık suçu, insanın toplumsal hayata geçmesi ile birlikte karşılaşmaya başladığı, insanlığın gelişmesi ve mülk ediniminin artmasıyla birlikte çeşitlenerek arttığı ve günümüzde de işlenen suçların içerisinde en fazla ön plana çıkan bir suç türüdür.

Hırsızlık suçunun insanlık tarihiyle yaşıt olduğu düşünülmektedir. Musa Peygambere indirilen on emrin sekizincisi olan “çalmayacaksın” buyruğu buna örnek olarak gösterilebilir. Hırsızlık toplumsal bir kural olarak yasaklanırken, genel bir yaptırıma tâbi tutulması, mülkiyet düzeninin ortaya çıktığı dönemlere rastlamaktadır (Şeyhanlıoğlu, 2010:35). Bu suça verilen tepkiler ve cezalar, toplumdaki topluma değişim göstermiştir. Kimi toplumlarda öldürme cezası gibi katı cezalar verilirken, kimi toplumlarda daha hafif cezalar verilmiştir. Örneğin eski Hindistan’da karşılığının misliyle iadesi ceza olarak belirlenirken, Sümerler ve Babilliler tarafından hazırlanan Hammurabi Kanunları, nitelikli hırsızlığı idamla cezalandırmıştır. İslam hukukunda ise hırsızlık, Allah’a karşı suçlar arasında sayılarak, organların kesilmesi gibi ağır cezalar öngörülmüştür (Soyaslan, 2008:17,36,41).

Dünya üzerinde her yıl milyonlarca kişi, farklı hırsızlık türleri sonucunda milyarlarca liralık kayba uğramaktadır (Siegel, 2011:294). İnsanların senelerce emekleriyle biriktirdikleri varlıklarının bir günde hırsız tarafından çalınması kişiler üzerinde çok büyük olumsuz etkiler yapabilmektedir. Ayrıca bu tür olayların yaygınlaşması toplumda huzursuzluğa hatta infiale bile yol açabilmektedir.

Hırsızlık suçu, vatandaşlar için doğrudan maddî zararlara sebep olmanın yanında dolaylı olarak da sağlık masrafları, iş gücü kaybı, ilave güvenlik ve sigorta masraflarına sebep olmaktadır. Devlete olan maliyet ise suçların önlenmesine yönelik güvenlik harcamalarını, suçluların yakalanması, yargılanması, cezaların infazı gibi harcamaları içermektedir. Hırsızlık suçunun sebep olduğu manevî zararlar ise kişinin suça maruz kalmasından dolayı duyduğu acı ve duygusal travma, sakatlık, suç korkusu ve güvensizlik hissi ile ölüm korkusudur. Manevî zararların sebep olduğu maddî kayıplar da göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husustur.

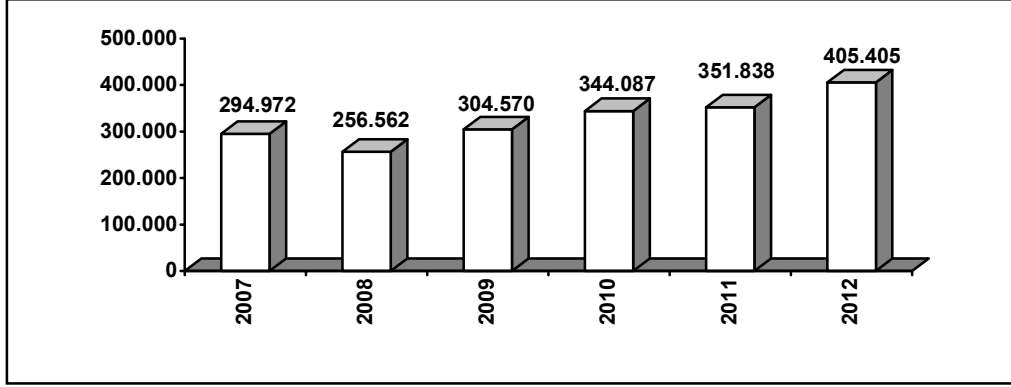
İnsanların birlikte yaşamaya başladıkları ilk günden itibaren sosyal düzenin devamını sağlayacak, aynı zamanda insanları birbirlerine karşı koruyacak önce yazılı olmayan ama daha sonraları her bireye eşit uygulanacak sözleşmelere ve kurallara ihtiyaç duyulmuştur (İçli, 2007:19). Bunun sonucu olarak ceza kanunları ortaya çıkmıştır.

Türk Ceza Kanununda “Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçlar” bölümünde hırsızlık suçu “Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden almak” şeklinde ifade edilmiştir.

Mal varlığı, bireylerin korunmaya layık en önemli değerlerinden birisidir. Bireyin hayatı, vücut bütünlüğü, özgürlüğü, haysiyet ve şerefi gibi mal varlığına karşı işlenen suçlar da bireyin kişisel değerlerine yönelik bir saldırı oluşturmaktadır (İçli, 2007:40). Buna göre hırsızlık suçunda mal, günlük yaşamda ve ilişkilerde herhangi bir gereksinimin karşılanması için kullanılan taşınır şeylerdir. Hayvanlar da bu anlamda mal kavramına girer. Ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji de taşınır mal sayılır. Türk Ceza Kanunu, 141’inci ve 147’nci maddeleri arasında hırsızlık suçunun nitelikli hâllerini, suçun gece vakti işlenmesi durumunu, daha az cezayı gerektiren hâlleri, malın değerinin az olması durumunu, kullanma hırsızlığını ve zorunlu hâlleri tanımlamıştır.

Polis ve jandarma sorumluluk alanlarında, 2007-2012 yıllarını kapsayan dönemde toplam asayiş suçlarında bir artış eğilimi dikkat çekmektedir. 2012 yılında bu artış %14.23’tür. 2012 yılında meydana gelen asayiş olayının %88’i polis, %12’si jandarma sorumluluk alanında meydana gelmiştir.

Polis ve jandarma sorumluluk alanlarındaki toplam hırsızlık olaylarında da 2007-2012 yılları arasında artış görülmektedir (Şekil-1).

Şekil-1: 2007-2012 Yılları Arasında Türkiye’de Meydana Gelen Hırsızlık Olay Sayıları

Şekil-1 incelendiğinde, 2008-2011 arası kademeli bir artış söz konusu iken, 2012 yılındaki artış dikkat çekmektedir. Bu artışın sebebi tam olarak bilinmemekle birlikte, polis sorumluluk bölgesinde de artış olması sebebiyle ülke genelindeki sosyal ve ekonomik faktörlerin bu artışta etkisinin olduğu düşünülebilir.

2012 yılında, Polis sorumluluk alanında meydana gelen hırsızlık suçlarında, ilk sırada evden hırsızlık suçları yer almaktadır. Bu suçu işyerinden hırsızlık ve yankesicilik izlemektedir. Aynı yıl için jandarma sorumluluk alanında ise en sık rastlanan hırsızlık türleri sırasıyla %25,56 ile evden hırsızlık, %13,80 ile işyerinden hırsızlık ve %10,83 ile elektrik enerjisi hırsızlığıdır.

2. HIRSIZLIĞI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Suç konusunda araştırma yapan bilim adamları, suçu incelerken araştırmalarında genelde ülkenin veya incelenen toplumun ekonomik, sosyal, demografik, adalet ve güvenlik faktörleri ile suçun ilişkisini tespit etmeye çalışmışlardır (Kurum, 2003:1). Her araştırmacı, suçu farklı yönleriyle araştırarak, suç konusunda elde edilen bilgi birikimine katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

Hırsızlık suçunu etkileyen faktörleri ekonomik ve sosyal faktörler olarak iki ana grup altında toplamak mümkündür:

a. Ekonomik Faktörler

Ekonomik kaygılarla işlenen ve esas olarak şiddet amacı taşımayan mala karşı suçlar, özellikle ekonomik güdüler tarafından belirlenmektedir. Ancak ekonomik modeli kullanan suç teorilerinin tek başına suç oranlarındaki toplu değişmeyi açıklayamayacağı, bu teorilerin diğer suç teorileri ile sentezlenmesi sonucunda suçu açıklayabileceği öngörülmektedir. Ayrıca, suçluların hiçbir şekilde sadece yoksul sınıftan çıkmamasına rağmen, yoksulluk ve suçluluk arasında sıkı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir. İçli (2007:197), suçluların sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ile ilgili çalışmasında, suçluların genelde ekonomik düzeylerinin düşük olduğunu ve ekonomik yönden tatmin olmadıklarını ifade etmiştir.

Ekonomik koşulların iyi olduğu zamanlarda, suç işlemeye daha az kişi motive olacağı için suç oranları azalabilir. Fakat suç işlemek için daha çok ortam ve imkân olacağından suç fırsatları artabilir. Ekonominin kötü olduğu durumlarda da daha fazla kişi suç işlemek için motive olmasına rağmen, suç işlemek için ortam ve imkânların kısıtlı olması nedeniyle suç fırsatları azalmış olur (Kurum, 2003:24).

(1) İşsizlik

Suç ile işsizlik arasında var olduğu düşünülen ilişkiyi açıklamaya çalışan araştırmaların bazıları, suç ile işsizlik arasında pozitif ilişkinin var olduğunu ileri sürerken, bazıları ise ya ilişkinin olmadığını ya da önemsiz olduğunu öne sürmüşlerdir.

Ekonominin durgunluk dönemlerinde işsizliğin artması sonucu genelde mala karşı suçlar artmaktadır. Özellikle bu dönemlerde işlerini kaybeden ve işsizlik sorunuyla yüz yüze kalan kişiler, eskiden sahip oldukları ve alıştıkları hayat standartlarına yeniden kavuşmak için suç işlemek konusunda motive olabilirler (Kurum, 2003:25).

Ayrıca, suç ile işsizlik arasındaki pozitif, negatif veya önemsiz bir ilişkinin var olup olmamasından ziyade işsizliğin diğer pek çok bireysel, sosyal ve çevresel faktörleri tetikleyebilen bir faktör olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte, kısa süreli işsizlikten ziyade uzun dönemli işsizliğin hırsızlık üzerindeki etkisinin çok daha fazla olduğu da belirtilmektedir (Anderson ve Kavanaugh, 2009:544).

Bu bilgiler doğrultusunda, hırsızlık ile işsizlik arasında tamamen doğrusal bir ilişkiden ziyade işsizlik dönemlerinde hırsızlık suçu işleme motivasyonunun artabileceği ve bu periyottaki insanların hırsızlık suçu işleme ihtimallerinin yüksek olacağı söylenebilir.

(2) Gelir Dağılımı/Kişi Başına Gelir

Gelirin suç üzerinde iki etkisi bulunmaktadır: Birincisi düşük gelir seviyesidir ve suça karışma eğilimini artırır. Genel kabule göre, gelir düzeyinin düşüklüğü bireyleri suç eylemlerine iten en önemli dürtülerden birisidir. Bu görüşe göre, fakir bireylerin yasal ekonomik faaliyet alanlarında daha az fırsatlara sahip olması ve yasal kazançlarının düşük olması (düşük fırsat maliyeti), onları suç faaliyetine yönlendirecektir. Yasal gelirlerdeki artış veya eğitim yoluyla kurallara uyulması durumunda ise suç miktarı azalacaktır (Aksu ve Akkuş, 2010:195).

Mağdurların gelir düzeyleri de suç işleme eğilimi üzerinde etkilidir. Potansiyel mağdurların gelir düzeyleri ne kadar yüksek olursa suç işleme isteği de o kadar yüksek olacaktır. Gelir dağılımı, suçun getirisi üzerinde önemli bir faktördür. Gelir dağılımındaki eşitsizlik, mağdur ve fail arasında suça konu olabilecek mal ve varlıkların fazlalaşmasına neden olacaktır. Yapılan çalışmalar, gelir düzeyi ve dağılımının suçlar üzerinde işsizlikten daha fazla etkili olduğunu göstermektedir (Yıldız vd., 2010:20).

Bireylerden daha yüksek geliri olanların daha zengin olmak için suça yönelmeleri daha az beklenirken, gelir dağılımındaki dengesizliğin artması ile birlikte yoksul olanların daha fazla yoksullaşmasının suç oranlarını etkileyeceği öngörülmektedir.

Ekonomik göstergelerle suç ilişkisi üzerine yapılan bazı araştırmalar da tutarsız sonuçlar vermiştir. Bunun nedeni sadece ekonomik faktörlerin dikkate alınması, diğer faktörlerin göz ardı edilmesi olabilir. Gelir düzeyinin artması bu gelirin toplum içinde dağılımının eşit olduğu anlamına gelmemektedir. Toplumun tabakaları arasında gelirin adaletsiz dağılımı, bir kesimi daha zengin yaparken diğer kesimi aynı oranda refaha ulaştıramayabilir. Bunun sonucu olarak, gelir dağılımındaki eşitsizlik özellikle mala karşı suçlarda belirleyici bir etkidir.

b. Sosyal Faktörler

Suç; yoksulluk, sosyal dışlanma, ücret ve gelir eşitsizliğinden kaynaklanan sorunlar, ailenin yapısı, yetiştiği ortam ve kültür, öğrenim seviyesi ile diğer ekonomik ve sosyal faktörlerle çok sıkı ilişkilidir. Suçun önlenmesi veya azaltılması için yapılan araştırmalarda, suç oranlarının hangi sosyal yapı ve durumlarla değiştiğini tespit etmek için çeşitli istatistiksel analizler yapılmıştır (Yıldız vd., 2010:16). Bu çalışmalarda, suç ve sosyal faktörler arasındaki ilişkilerde özellikle öğrenim seviyesi, şehirleşme ve göç ile nüfus hareketleri ön plana çıkmaktadır.

(1) Öğrenim Seviyesi

Eğitimin suç üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar genellikle bireylerin eğitim seviyelerindeki yükselmenin, bireylerin yetenek ve becerilerini arttırdığını, böylece yasal işlerden kazançlarının arttığını ve yasa dışı faaliyetlerin fırsat maliyetinin yükseldiğini vurgulamaktadır.

Cinsiyet ve suç kavramlarında, en eski ve en kabul gören görüş, hangi yaş aralığında olursa olsun erkeklerin suç işleme olasılıklarının kadınlardan daha fazla olduğudur (İçli, 2007:330). Erkekler arasında ise eğitimsizlik, suç tetikleyen önemli etkenlerden biridir. Yeterli eğitim imkânı bulamamış ve çalışabileceği ortamlara yönelik yeterli beceriye sahip olamayan kişiler, daha az emek harcayarak daha çok getirisi olan mala karşı suçlar işlemeye yönelebilmektedirler (İçli, 2007:198).

Hırsızlık suçunun fail profilleri incelendiğinde, gerek jandarma sorumluluk alanında gerçekleşen olaylarda, gerekse cezaevi istatistiklerinde ilköğretim mezunları ve altındaki eğitim durumunun %60'lık grubu oluşturduğu görülmektedir. Bunun nedeni, düşük eğitim seviyesindeki kişilerin daha düşük gelirli işlerde çalışması veya işsiz kalmaları sonucunda ekonomik olarak yetersiz seviyede olmalarıdır. Diğer yünden, eğitim süresinin uzaması kişilerin daha uzun süre iş hayatından ve dolayısıyla maddî sorunlarla yüzleşmekten uzakta tutmaktadır.

Eğitilmiş suçluların tekrar suç işleme eğilimleri, diğer suçlulara oranla daha azdır. Bilindiği üzere, hırsızlık suçu anlık işlenen bir suç olmaktan çok, bir "meslek" olarak karşımıza çıkmaktadır. Suç türleri açısından mükerrer suçlular, mükerrer olmayan suçlulara kıyasla daha çok mala yönelik suçlar işlemektedir (Kızmaz, 2007:235). Hırsızlık hükümlüleri, cezaevinden çıkmalarını müteakip, eski işlerini kaybetmeleri, sabıkalı olmaları ve yeni iş bulma şanslarının da azalması sonucu eski "meslek"leri olan hırsızlığa geri

dönmektedirler. Sevim ve Soyaslan (2009), Elazığ ilinde yaptıkları hırsızlık suç araştırmasında, hırsızlık suçu şüphelisi olarak işlem yapılan 72 deneğin daha önce gözaltına alındıkları suç türlerini incelemiş ve %70,8'inin hırsızlık suçundan gözaltına alındığını tespit etmişlerdir. Bu oranın çok yüksek olması, hırsızlık suçunun tekrarlanan bir suç türü olma özelliğini göstermektedir.

(2) Şehirleşme ve Göç

Türk toplumu, 1960'lardan sonra büyük sosyal değişimler yaşamıştır. Özellikle şehirleşme; aile yapısı, yaşam şekli, iş türleri ve toplumsal yapı üzerinde dikkate değer etkiler yaratmıştır. TÜİK verilerine göre, günümüzde hâlâ şehir nüfus oranı artmaya devam etmektedir. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verisine göre, 2012 yılında il ve ilçe merkezlerinde ikamet edenlerin oranı bir yılda %76,8'den %77,3'e yükselmiştir. Şehirleşme ve etkileri bazı suçları pozitif, bazılarını ise negatif yönde etkilemiştir (Soyaslan, 2008:36).

Kentleşme gerçekte belirli bir yerleşim bölgesinde, nüfusun aşırı artışı ve bu nedenle yeni etkenlerin yaratılması, yeni çözüm koşullarının bulunması demektir. Sanayileşmesini tam olarak gerçekleştirememiş toplumlarda, tarıma dayalı üretim yollarının nüfus artışı için gerekli geliri sağlayamadığı durumlarda, köylerden kentlere göçün yaşanması kaçınılmaz olmaktadır (Yıldırım, 2004:11).

Jandarma sorumluluk alanı coğrafi olarak Türkiye'nin yaklaşık %80'ine denk gelirken bu alanda yaşayan nüfus ülke nüfusunun ¼'ünden azını oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle Türkiye nüfusunun büyük bölümü %20'lik şehir alanlarına sıkışmıştır. Ancak bu şehirleşme olgusu gerçek bir şehirleşmeden çok "sahte" bir şehirleşme olarak gerçekleşmiştir. Kıray (2006), kentlerin yeter bir hızda sanayileşip modern yapıya kavuşamadığından, köyden kente göçen nüfusu emecek şartları yaratamadığına işaret etmektedir. Sağlıklı bir modern kent yapısı, sanayileşme ve onunla beraber gelişecek modern örgütlerin ortaya çıkmasına dayanırken (Kıray,2006: 161), Türkiye'de ekonomik büyüme hızı, kentleşme hızından (birkaç yıl dışında) her zaman düşük olmuştur (Yıldırım, 2004:24).

Modern şehir anlayışına geçişte, şehirlerin sanayi ve ekonomi merkezi olması, çalışanların bu iş kollarında çalışması öngörülmektedir. Ancak Türkiye'de şehirlere kırsal alandan göçen, genellikle düşük beceri ve eğitim seviyesine sahip aile bireyleri, sanayi ve ticaretle ilgili işlerde değil, genelde

düşük getirili ve kol gücüne dayalı işler ile sokak satıcılığı gibi belirsiz geliri işlerde kendilerine yer bulabilmişlerdir. Dolayısıyla, zenginlerle fakirler arasındaki en büyük ekonomik gerginlikler de şehirlerde daha fazla bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak, düşük gelir seviyesi ve işsizlik daha önce ifade ettiğimiz şekilde mala karşı suçlara yönelmeye neden olmuştur.

Tarhan (2012), şehirlerde yaşayan insanlarda benlik ve bireysellik duygusuna dikkat çekerek, bu kişilerde doyum eşliğinin, üst gelir gruplarına olan özentilerinin bir sonucu olarak yükseldiğini ifade etmiştir. Oysa kırsalda yaşayan insanların beklentileri, kendisiyle benzer gelir grubunda olan, çevresinde gördükleri ile sınırlıdır. Bu nedenle mala karşı suçlar şehirlerde yoğunlaşmaktadır (Tarhan, 2012:24).

Köydeki sosyal kontrol mekanizması, mal aleyhine işlenen suçları kötü gördüğünden, bu suçların işlenmesi engellenir. Kıray (2006), feodal yapının aksine modern şehirlerde, sosyal kontrolün ihtisaslaşmış ve örgütlenmiş kurumlarca uygulandığına dikkat çekmektedir. Şehirde kırsaldan farklı sosyal kontrol mekanizmasıyla karşılaşan ve iş imkânları bulamayan kişiler, mal aleyhine suçları rahatlıkla işleyebilmektedir (Yıldırım, 2004:118).

(3) Nüfus Hareketleri

Nüfusun yaz ve kış aylarındaki hareketliliği, evden ve otodan hırsızlık sayılarını etkilemektedir. 2010 yılında Jandarma sorumluluk alanında Türkiye nüfusunun %27'si olan yaklaşık 20 milyon kişi yaşamakta ve bu nüfus yaz aylarında 40 milyona (%54) kadar ulaşmaktadır (Polat ve Gül, 2010:15). Bu nüfus hareketleri sadece turizm olarak değerlendirilmemelidir. Karadeniz'e giden mevsimlik fındık işçileri, Çukurova'da pamuk işçileri, sezonluk turizmde çalışan kişiler, büyük şehirlere tarımsal üretim zamanı dışında iş için gidenler gibi grupsal hareketler de bu tanım içindedir. Bunlar potansiyel mağdur ya da fail rolünü üstlenebilirler.

İç turizme bağlı nüfus hareketlerinde, sadece mevsimsel kullanılan meskenler ön plana çıkmaktadır. Yerleşim birimleri yerleşik hayat sürenlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapılırken, kısa süreli olarak gelen kişileri destekleyecek ekonomi ve sosyal ihtiyaçlara yönelik işyerleri bu dönemlerde açılmakta, dönem sonunda ekonomik etkinliklerini kaybederek kapalı kalmayı tercih etmektedir. Bu uzun süre kullanılmayan mesken ve işyerleri hırsızlık failleri için hedef haline gelmektedir.

3. HIRSIZLIK SUÇUNUN BİREY VE TOPLUMA ETKİLERİ

Toplumda her insan yaşamı boyunca çeşitli tehditlerle ve tehlikelerle karşılaşabilir. Kimi suçlar bireyler üzerinde geçici bir süre olumsuz etkide bulunurken, bazı suçların etkileri çok daha kalıcı olabilmektedir (Çardak, 2012:34). Yaygın suç ve şiddet, vatandaşlar arasında korku, mağdurlarda travma etkileri yaratmasından dolayı, suçun hem doğrudan mağdur üzerinde, hem de dolaylı olarak toplum üzerinde iki tür etkisi vardır: (J.Gn.K.İğİ Yayınları, 2012:60). Hırsızlık suçunun birey ve toplum için ortaya çıkan ilk etkisi, maddî boyutudur. Hırsızlık suçundaki maddî kayıp, çalınan eşyanın değerinin elden gitmesinin yanında, sigorta zararları, tamir bedelleri gibi dolaylı zararları da kapsamaktadır. 2008 yılı ABD Ulusal Perakende Güvenlik Anketi sonuçlarına göre, her bir hırsızlığın sebep olduğu maddî bedel, (ortalama 5.209) ABD Doları'dır (Prenzler, 2009:7). Bu rakamın ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre değişebileceğini göz önünde tutsak bile, ülkemiz için de ne kadar önemli bir gösterge olabileceği unutulmamalıdır.

Kırsal kesimde yaşayan insanlar için belki de sahip olduğu tek varlık olan bir hayvanının çalınması, onun için çok büyük manalar ifade ederken, bu durum kolluk açısından çok küçük bir hırsızlık olayı gibi algılanabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, kolluğun güvenlik algısı ile vatandaşların güvenlik algısının örtüşürülmesidir. Suçun sebep olduğu toplumsal sarsıntı, korku ve güvensizlik ortamı, tamiri en zor olan hasarlardandır. Bu açıdan güvenlik hizmetinin kalitesi ve vatandaşların bu hizmetlerden ne kadar memnun oldukları noktasında, en önemli ölçütlerden biri suç korkusu olarak değerlendirilmelidir (J.Gn.K.İğİ Yayınları, 2012: 61).

Suç mağduriyetinden duyulan korku bazen gerçek suç oranlarından bağımsız bir olgu olarak da görülebilmektedir. Suç oranlarındaki artışla artan suç korkusu, suç oranlarındaki düşüşle birlikte hemen düşmez. İnsanların suç algısının yeniden normale dönmesi oldukça uzun bir zaman alır (Uludağ ve Dolu, 2012:16). Yani gerçek suç oranı bir bölgede düşük dahi olsa, kolluğun sağladığı güvenlik hizmetlerindeki başarıya rağmen, medyanın etkisi nedeniyle gerçekleşen en ağır suçlardan vatandaşların topluca haberdar olmaları, suçtan mağdur olan kişilerin anlattıklarının "fısıltı gazetesi" şeklinde abartılarak iletilmesi, geniş bir vatandaş kesiminin mağduriyete dair endişe ve korkularının uyarılmasına neden olmaktadır. Hırsızların her türlü güvenlik tedbirini aşabilecekleri, onları engelleyecek bir yolun olmadığı, bu kişilerin yakalanmadığı şeklinde oluşan dedikodular, kolluğa olan güvene zarar vermekte ve toplum içinde kaygıyı artırmaktadır.

Özellikle hırsızlığın en yoğun şekli olarak ortaya çıkan evden hırsızlık suçunun kişilerin özel yaşamını sürdürdükleri, kendilerini güvende hissetmeye en çok ihtiyaç duydukları konutlarında olması, suç kaygısının daha fazla artmasına neden olmaktadır.

İnsanların evlerinde suç mağduru olmaları durumunda yaşanan travma, sadece mal kaybından kaynaklı değil, özel ve güvende hissettikleri alanın yabancı kişiler tarafından kirletilmesi, izinsiz girilmesi gibi faktörleri de içine alarak büyümektedir. Kolluğun empati kullanarak bu travmayı anlayabilmesi, olayı sadece malın çalınması olarak görmediklerini, mağdurun yaşadıklarını anladıklarını göstermesi de büyük önem taşımaktadır.

2005 yılında gerçek suç oranlarını belirlemek maksadıyla, TÜBİTAK ve İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından İstanbul'da 1.242 kişiyle yapılan Suç Mağdurları Araştırmasında, hırsızlık, son 5 yılda suça maruz kalma kriterinde %12,2 ile ilk sırada yer almaktadır. Mağdurlar tarafından, araba hırsızlığı %95,1, evden hırsızlık %57,4, arabadan hırsızlık %42,7, gasp %43,6, hırsızlık %32,3, hırsızlığa teşebbüs %17,5 oranında kolluk kuvvetlerine bildirilmiştir. Suçu kolluğa bildirmeme gerekçesi olarak ise, kolluk bir şey yapamazdı/delil-tanık yoktu %45,7, kolluk zaten bir şey yapmazdı %43,4 ve o kadar ciddi bir olay değildi/bir şey çalınmadı %22,9 oranında ifade edilmiştir. Aynı araştırma kapsamında kolluğa durumu aksettirenlerin sadece %34,5'i kolluğun çalışmalarından memnun kaldığını ifade etmiştir (Jahic ve Aktaş, 2007:20-21).

4. YÖNTEM, ANALİZLER VE BULGULAR

a. Yöntem

Bu araştırma, nicel bir araştırmadır. Veri toplama aracı olarak ikincil analiz tekniği, veri analizi için ise regresyon ve hareketli ortalamalar gibi nicel yöntemler kullanılmıştır. Araştırmanın evren ve örnekleme olarak jandarma sorumluluk alanındaki hırsızlık suç istatistikleri temel alınmıştır.

b. Analizler

Asayiş olayları içerisinde önemli bir yeri olan hırsızlık suçlarını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesi, 2012 yılı için olay yoğunluklarının coğrafik olarak incelenmesi, ülke genelinde ve geleceğe yönelik hırsızlık türleri seviyesinde genel öngörünün ortaya konulması amacıyla aşağıda sunulan analizler yapılmıştır.

(1) Sosyo-ekonomik Faktörlerin Hırsızlık Suçu Üzerinde Etkisi

Hırsızlık suçu ile ilişkili olduğu değerlendirilen değişkenler belirlenerek, bu değişkenlerin hırsızlık suçuna olan etki düzeylerinin bulunması amaçlanmıştır. Araştırmada; tüm değişkenlerin, hırsızlık suç değişkenine muhtemel etkilerini ve aralarındaki ilişkileri test etmek amacıyla çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Çoklu regresyon, iki veya daha fazla bağımsız değişkenin, bir bağımlı değişken (hırsızlık suç sayısı) üzerindeki sebep-sonuç ilişkisinin ve bu ilişkinin derecesinin araştırıldığı bir analizdir (Hair vd., 2003).

Bu kapsamda, ilçe seviyesinde veri kullanılarak güçlü bir regresyon modelinin kurulması amaçlanmıştır. Araştırmanın teorik boyutu ortaya konulurken amaca uygun olarak ilgili literatürden istifade edilmiştir. Kriminoloji teorilerinin öngördüğü suç eğilimiyle ilişkili faktörler çok karmaşık ve çeşitli olduğu için bu aşamada, adli konularda uzman personelden (kolluk, savcı, kriminal) bilgi alınmış ve suç oranındaki değişimleri açıklayacak faktörler üzerinde işlemler yapılmıştır. Hırsızlık suçlarının; ekonomik ve sosyal koşullar, demografik özellikler, adli ve güvenlik kriterleri, coğrafik ve meteorolojik özellikler ile teknoloji kullanımı ile ilişkili olduğu değerlendirilerek mevcut ilişkiyi en iyi açıklayacak faktörler belirlenmiştir.

Hırsızlık suç sayıları yalnızca jandarma sorumluluk alanında işlenen suçları kapsamaktadır. Ayrıca, modelin uygunluğunu test edebilmek maksadıyla, 2011 yılına ait veri kullanılarak, beklenen 2012 yılı hırsızlık sayıları oluşturulan model ile tespit edilmiştir. Elde edilen hırsızlık sayılarının gerçekleşen hırsızlık sayılarını hangi oranda açıklayabildiği incelenmiştir.

Veri ve regresyon analizleri için SPSS 19.0 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Verinin, regresyon analizine alınmadan önce, bazı varsayımları sağlaması gerekmektedir. Bunlardan en önemlisi, verilerin normal dağılıma uygun olmasıdır. Yapılan veri incelemesi sonucunda, normal dağılım varsayımı sağlanamadığından verilerin logaritmaları alınmış ve işlemler bu veriyle gerçekleştirilmiştir.

Hırsızlık sayıları üzerinde etkisi olan faktörlerle ilgili regresyon analizinin bulguları Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo-1: Hırsızlık Sayıları Üzerinde Etkisi Olan Faktörlerle İlgili Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	Beta Değeri (β)	Anlamlılık (p)	Ç.D.İ.*	
			Tolerans	VIF
Sabit	-10,860	0,000	-	-
Hırsızlık Sayısı**	0,236	0,000	0,651	1,537
Cezaevinden Tahliye Edilen Erkek Hırsızlık Hükümlü Sayısı**	0,018	0,024	0,766	1,306
Yaz Sıcaklık Ortalaması**	3,695	0,000	0,793	1,261
İlçenin Yüzölçümü	0,193	0,000	0,758	1,319
Terör Olay Sayısı**	-0,012	0,034	0,677	1,478
İlçe Toplam Nüfusu**	0,337	0,000	0,516	1,939
Turist Sayısı**	0,021	0,000	0,699	1,431
Gayri Safi Katma Değer (GSKD)**	0,672	0,000	0,642	1,558

* Ç.D.İ. Çoklu Doğrusallık İlişkisi (Multi-Collinearity Statistics)

** 2011 yılı değerleri

Kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=248,190$; $p=0,000$). Çoklu korelasyon katsayısının karesi (R^2 , belirlilik veya tanımlayıcılık katsayısı), bağımlı değişkendeki değişimin bağımsız değişkenler tarafından ne kadar tanımlanabildiğini gösteren bir ölçüdür. Analizde R^2 değeri (0,686) olarak bulunmuştur. Buna göre, modeldeki bağımsız değişkenlerin tümü hırsızlık sayısındaki değişimin %68,6'sını açıklamaktadır.

Çoklu regresyonda bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olmaması gerekmektedir. Değişkenler arasında çoklu bağlantının olup olmadığına, varyans şişme katsayısı (Variance Inflation Factor, VIF) değerleri ile tolerans değerlerine bakılarak karar verilmektedir. VIF değerlerinin “10”dan büyük olması çoklu bağlantının olduğunu göstermektedir. Yukarıdaki VIF değerlerine bakıldığında bütün VIF değerlerinin (1,261-1,939) “10”dan küçük olduğu görülmektedir. Bu da kriterlerimizde çoklu bağlantının olmadığı bir göstergesidir. Tolerans değerlerinin “1” veya “1”e yakın olması verilerimizde çoklu bağlantının olmadığını, “0” veya “0”a yakın olması çoklu bağlantının olduğunu göstermektedir. Tolerans değerlerine bakıldığında “1”e yakın değerler olduğu görülmektedir. Bu sonuç, bağımsız değişkenler arasında çoklu bir doğrusal bağlantının olmadığını göstermektedir.

Regresyon sonuçlarında belirtilen “Beta” değerleri (β) incelendiğinde, bağımlı değişkenle pozitif yönde ilişkiyi sırasıyla GSKD (β : 0,672; $p<0,05$), yaz sıcaklık ortalaması (β : 3,695, $p<0,05$), ilçenin toplam nüfusu (β : 0,337; $p<0,05$), bir önceki yıla ait hırsızlık suç sayıları (β : 0,236, $p<0,05$), ilçenin yüzölçümü (β : 0,193; $p<0,05$), turist sayısı (β : 0,021; $p<0,05$) ve cezaevinden tahliye edilen erkek hırsızlık hükümlü sayısı (β : 0,018; $p<0,05$) bağımsız değişkenlerinin kurduğu söylenebilir. Suç eğilimleriyle güçlü bir istatistiksel ilişki gösteren değişkenlerin, suçun nedeni şeklinde algılanmaması, yalnızca suç değişim oranıyla ilişkili olduğunun kabul edilmesi gereklidir.

Hayvan sayısı, eğitim durumu, işsizlik, göç hareketleri, asayiş hizmetlerinde görev alan Jandarma personeli sayısı ADSL penetrasyon seviyesi gibi değişkenler regresyon analizinde anlamlı sonuç vermemiştir.

Sosyo-ekonomik faktörlerin hırsızlık suçu üzerinde etkisini tespiti yönelik bu çalışmamızda, hırsızlık suçu etkileyen 8 faktör suça etkileri ve bu etkileri oluşturan nedenler açısından araştırılmış ve 8 faktörün de söz konusu suçu etkilediği ortaya konulmuştur. Bulunan sonuçların faktör bazında değerlendirilmesi şu şekildedir:

(a) Hırsızlık Sayısı

Çalışmada, bir yıl önceki hırsızlık olay sayısındaki artış ya da azalışların, bir sonraki yılda hırsızlık sayısını aynı yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bir önceki yıla ait hırsızlık verileri, bir ilçede beklenen hırsızlık sayısının en önemli göstergesidir. Failler yakalanmadığı sürece kendi bölgelerinde hırsızlık faaliyetlerine devam edeceklerdir. Bir önceki yıla ait yüksek hırsızlık sayısı aynı zamanda o ilçenin hırsızları çeken şartlara sahip olduğunu göstermektedir.

(b) Cezaevinden Tahliye Edilen Erkek Hırsızlık Hükümlü Sayısı

Cezaevinden tahliye edilen erkek hırsızlık hükümlü sayısı regresyon modeline pozitif yönde katkı sağlamaktadır. Hırsızlıktan hüküm giymiş kişilerin tahliyesi ile bölgeye dönmelerinin hırsızlık sayısını arttıracığı öngörülmüştür.

Hırsızlık suçu en çok tekrarlanan mahkûmiyet sebebidir. Mahkûmiyetini tamamlayan kişi, meslek olarak edindiği işe devam etmeye eğilimlidir. Aynı zamanda hırsızlıktan hükümlü bir kişinin başka bir işe kabul edilme olasılığı oldukça düşüktür. Hırsızlıktan hüküm giyen kişilerin maddî durumlarının iyi olmadığı değerlendirildiğinde, hırsızlık suçunu işlemeye devam etmesi için şartlar değişmemiş olacaktır.

Diğer taraftan, hırsızlık suçu daha ağır suç kariyerleri için bir başlangıç noktasıdır. Kriminoloji alanındaki çalışmalarda Sutherland'in kuramını oluşturduğu, Akers'in geliştirdiği Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre, suçlu kişiler suçlu olarak doğmazlar suçu yakın çevrelerinden etkileşim ile öğrenirler (Akers, 2000:71). Eski mahkûmlar, hırsızlık "mesleği"nin inceliklerini kendi yakın çevresine öğretmektedirler. Yani suçun öğrenilmesi bir usta-çırak modeliyle olmaktadır.

(c) Yaz Sıcaklık Ortalaması

Yaz sıcaklık ortalaması arttıkça hırsızlık sayılarında da artış gözlemlenmektedir. Yaz sıcaklığının yüksek olduğu bölgelerin bir kısmı, turizme ev sahipliği yapan sahil ilçeleridir. Bu ilçelerde tatil amacıyla bulunan kişilere ait mevsimsel kullanılan konutlar, kullanılmadıkları dönemde hırsızlığa açık halde kalmaktadırlar. Ayrıca tatil yerlerine gelen bu kişilerin daha iyi ekonomik imkânlarla, para, mücevherat, taşınabilir bilgisayar, cep telefonu, fotoğraf makinesi gibi çalınıp elden çıkarılması kolay malzemelere sahip olmaları hırsızlık faillerini buralara çekmektedir. Yaz sıcaklığının yüksek oluşu, havanın serinlediği akşam ve gece geç saatlere kadar bu kişilerin ev ve arabalarından uzak kalmalarına neden olmaktadır. Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz gibi yüksek yaz sıcaklıklarına sahip bölgelerde, yazın pencerelerin açık bırakılması, evlerin damlarında ya da başka yerlerde yatılması evi hırsızlara açmaktadır.

(ç) İlçenin Yüzölçümü

İlçe yüzölçümünün artması hırsızlık sayısını yükseltmektedir. Şehir, nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu, insanların daha çok katlı binalarda, daha dar alanlarda yaşadığı yerleşimlerdir. Jandarma sorumluluk alanı Türkiye'nin yüzölçümünün neredeyse %90'ını kapsarken, nüfus oranı 2012 yılı için %23'lerde kalmaktadır. Alanın büyüklüğü kontrol gücüne neden olmaktadır. Devriyelerin tüm alanı kapatacak şekilde planlamalar yapılması zorlaşmakta, müdahale zamanları uzamakta, birbirinden ayrı yerleşmiş evlerin hepsini kapsayıcı önleyici tedbirler oluşturmak zorlaşmaktadır. Hırsızlık faileri, daha çok kontrolsüz nokta bulabilmekte ve buraları kendi lehlerine kullanmaktadırlar.

(d) İlçenin Nüfusu

İlçe nüfusunun artışı hırsızlık olay sayısında yükselmeye neden olmaktadır. Nüfusun artması ile birlikte fail ve mağdur sayısı da artmaktadır. Ayrıca nüfusu daha az yerleşim yerlerinde kişilerin birbirini tanıma ihtimalleri artmakta, yabancılar hemen göze çarpmaktayken, nüfusun fazlalaşması ile birlikte yaşayanlar çoğu zaman kendi mahallesini, belki daha da büyük yerleşimlerde sadece sokağını tanır hale gelmektedir. Hırsızlık suçu işleyenler tanımadıkları insanlara yönelmektedirler. Bu nedenle hırsızlık suçu bir "şehir" suçu olarak kabul edilir olmuştur.

Model çalışmasında sadece Jandarma bölgesinin değil tüm ilçenin nüfusunun alınmasının sebebi suçluların hareketliliğidir. Suçlular kendi oturdukları alanlardan, hırsızlık suçu için daha cazibeli alanlara araçlarını kullanarak rahatlıkla ulaşabilmekte, suçu işleyip çok seri bir şekilde bölgeden ayrılabilirler. Bir suçlunun bu alanı hangi büyüklükte kabul ettiği bilinmemektedir.

(e) Turist Sayısı

Mağdurların da hareketliliği söz konusu olduğundan dolayı, ilçeye gelen turist sayısı da regresyon modeline dâhil edilmiştir. Bölgeye gelen turist sayısı arttıkça hırsızlık olay sayısı da yükselmektedir.

Bu sayı anlık bir nüfusu ifade etmemekle birlikte mevsimsel hareketli nüfusun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bölgedeki turist sayısı, hem

mağdur hem de fail potansiyelini artırmaktadır. Özellikle hırsızlığa hedef olan, mevsimsel kullanılan meskenler ortaya çıkmaktadır. Turizmin yoğun olduğu ilçelerde, sokaklarda dolaşan “yabancı kişiler” ilçede yaşayanlar tarafından alışılmış hale gelecek ve failere hareket serbestisi kazandıracaktır. Turizmle birlikte mevsimsel açılan ya da yoğun çalışmaya başlayan işyerleri için geçici işçiler de bölgeye gelecektir. Bunlar da nüfus hareketliliğinin bir parçasıdır.

(f) Kişi Başı Gayrisafi Katma Değer

Kişi Başı Gayrisafi Katma Değer (GSKD), ekonomik bir değişken olarak modelimizde yer almıştır. GSKD, cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değer yıl ortası bölge nüfus tahminine bölünmesi ile TL cinsinden tespit edilmektedir. GSKD, bölgenin üretim ve rekabet gücünün bir göstergesidir. Bölge ne kadar yüksek GSKD’ye sahipse gelişmişliğinden o kadar bahsedilebilir. GSKD’nin yüksek oluşu, o bölgede hırsızlık olay sayılarında yükselmeye neden olmaktadır.

Ekonomi ve ticaretin varlığı, hem şehirleşmeyi hem de gelir dağılımında eşitsizliği beraberinde getirmektedir. Bunlar da hırsızlığı tetikleyen en önemli ekonomik faktörlerdir. Daha yüksek gelire sahip bölgeler daha çok mağdur ortaya çıkaracaktır.

(g) Terör Olayı Sayısı

Terör olayları, hırsızlık olay sayısını negatif yönde etkilemektedir. Bir başka deyişle, terör olay sayısındaki artış hırsızlık olay sayısında düşüşe neden olmaktadır. Terör olaylarının artması ile birlikte kişilerin daha az hareketli olmaları, geceleri zorunlu olmadıkça evlerini terk etmemeleri hırsızlık faileri için imkânları kısıtlamaktadır. Bu bölgelerde kolluğun daha tetikte olmasının, yakalanma riskini arttıracığı da göz ardı edilmemelidir.

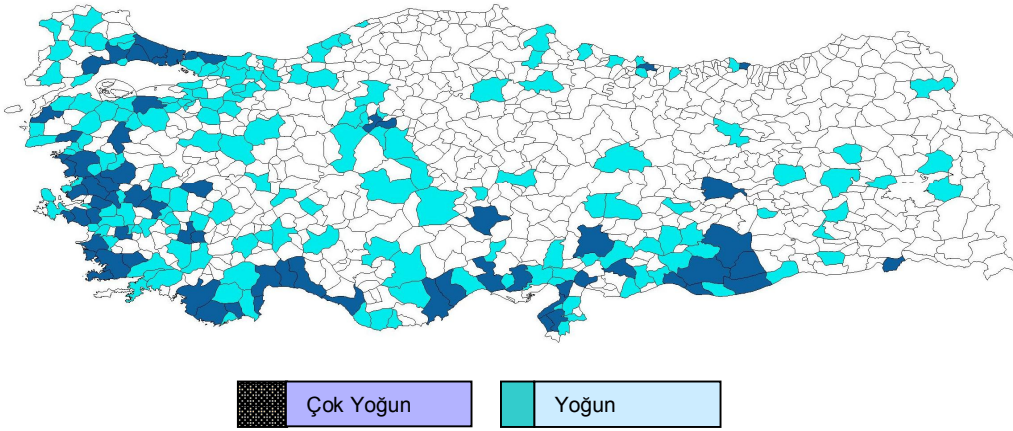
Analiz kapsamında, hırsızlığı etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin etkileri ve bu etkileri oluşturan nedenler tartışılmıştır. Genel olarak, bölgenin ekonomik olarak gelişmiş olması, turizm ve nüfus hareketlerinin yoğunluğu, yaz aylarında sıcaklık ortalamasının yüksek olmasının hırsızlık suç sayılarının artmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Bu faktörlerin yüksek olduğu bölgeler, suç önleyici tedbirlerin alınmasında öncelik verilmesi gereken yerlerdir. Bu nedenle, hırsızlık olay sayılarının yoğunlaştığı bölgelerin detaylı olarak coğrafik analizi yapılmıştır.

(2) 2012 Yılı Jandarma Bölgesinde Meydana Gelen Hırsızlık Olaylarının Coğrafi Olarak Değerlendirilmesi

Bu analizin amacı, hırsızlık suçuna ait suç coğrafyasını ortaya koymaktır. Suç coğrafyası, suçlu davranışlarının mekânsal özelliklerinin araştırılmasıdır. Suçun ve suçluluğun mekana bağlı açıklamasını yapan beşeri coğrafyanın gelişen bir parçasıdır (Sargın ve Temurçin, 2011:24).

2012 yılında Jandarma sorumluluk bölgesinde 28.632 hırsızlık suçu meydana gelmiştir. İlçe seviyesinde, hırsızlık ortalaması 30 olay, standart sapması 65 olay olarak tespit edilmiştir. Bu kapsamda, olay sayısı en yüksek ilçe, 747 hırsızlık olayına sahiptir.

Analizde, ilçelerin hırsızlık olay ortalaması olan 30 olay yoğun hırsızlık alt sınırı, ortalama ile standart sapmanın toplamı olan 95 olay sayısı ise çok yoğun hırsızlık alt sınırı olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda, jandarma teşkilatı bulunan 918 ilçenin, %7'si (68 ilçe) çok yoğun hırsızlık sayısına sahip iken, %20'si (181 ilçe) yoğun hırsızlık sayısına sahiptir (Şekil-2).

Şekil-2: Jandarma Sorumluluk Alanında Hırsızlık Olaylarının Coğrafi Dağılımı

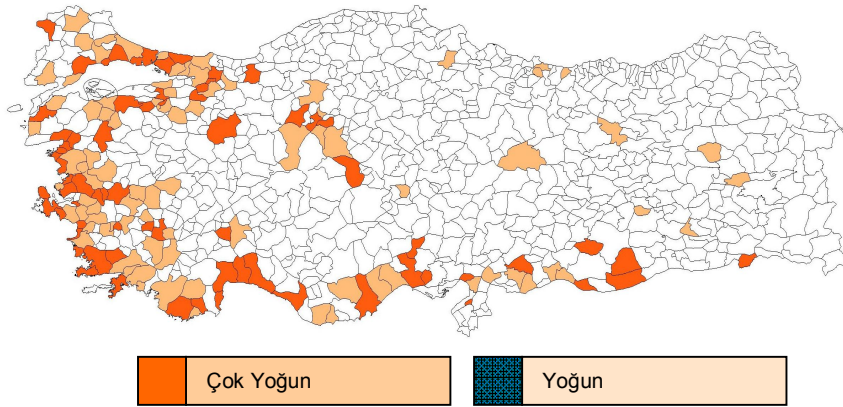
Hırsızlık olaylarının, il seviyesinde incelenmesi sonucunda hırsızlık ortalaması 355 olay, standart sapması 477 olay olarak tespit edilmiştir. Olay sayısı en yüksek il, 2.654 hırsızlık olayına sahiptir.

Suç istatistiklerinde, karşılaştırılmaya esas olarak kullanılan suç ölçüm birimi, 100.000 nüfusa düşen olay sayısıdır. Bu yöntem ile nüfus faktörü dengelenerek suç sayıları karşılaştırılabilmektedir. Bu şekilde bir bireyin suçla karşılaşma olasılığı daha açık ortaya konulabilmektedir. Örnek olarak, 200 kişilik bir köyde iki hırsızlık olayı, 20.000 kişilik bir ilçedeki 50 hırsızlık olayından dört kat fazla suçla karşılaşma riski taşımaktadır.

2012 yılında ilçe seviyesinde gerçekleşen hırsızlık olay sayıları ve jandarma bölgesi nüfusları kullanılarak, 100.000 nüfusa düşen hırsızlık sayısı hesaplanmıştır. Hesaplama sonucu elde edilen sayılar, çalışmada hırsızlık oranı olarak ifade edilecektir. Bu inceleme sonucunda ilçe seviyesinde hırsızlık oranı ortalaması 162 olay, standart sapması 197 olay olarak tespit edilmiştir. Hırsızlık oranı en yüksek ilçe, 1.981 hırsızlık olayına sahiptir.

2012 yılında il seviyesinde hırsızlık oranları incelendiğinde ise, il seviyesinde hırsızlık oranı ortalaması 136 olay, standart sapması 103 olay olarak tespit edilmiştir. Hırsızlık oranı en yüksek il, 597 hırsızlık olayına sahiptir.

Hırsızlık oranı, hırsızlık oran ortalaması olan 162 olay ile ortalamaya standart sapmanın eklenmesiyle bulunan 359 olay arasında bulunan ilçeler hırsızlık oranı yoğun ilçeler ve 359 olay üstünde bulunan ilçeler hırsızlık oranı çok yoğun ilçeler olarak kabul edilmiştir (Şekil-3).

Şekil-3: Jandarma Sorumluluk Alanında Hırsızlık Oranlarının Coğrafik Dağılımı

Hırsızlık olaylarının yoğunlaşma bölgelerine ait bulgular incelendiğinde, hırsızlık yoğunluğunun artmasında en önemli faktörlerin, turizm, sanayileşme ve kentleşme olduğu görülmektedir.

Yoğun hırsızlık oranlarında, Ege ve Akdeniz'in sahil ilçeleri ile sadece belirli dönemlerde yoğun nüfus hareketliliğine sahip olan ilçeler dikkat çekmektedir. Bu ilçelere, geçici olarak gelenlerden oluşan "mevsimsel nüfus" yerleşik nüfusun çok üstüne çıkabilmektedir. 2010 verileri ile jandarma sorumluluk alanında oluşan bu mevsimsel nüfusun, 20 milyon kişinin üzerinde olduğu değerlendirilmektedir.

Hırsızlığın yoğunlaştığı bölgelerin, il sınırlarından bağımsız olarak oluşabildiği dikkat çekmektedir. Burada hırsızlık faillerinin suçu daha geniş alanlara yaydıkları, suçu çoğunlukla tanımadıkları kişilere karşı işledikleri için tanınma ve yakalanma ihtimallerinin en aza indiği, kendi ikamet yerlerinin dışındaki il ve ilçeleri seçtikleri dikkate alınmalıdır.

Benzer olarak, farklı kolluk kuvvetlerinin sorumluluk alanında yaşayan faillerin, kolluklar arasındaki sınırları kendi amaçları doğrultusunda kullanmak maksadıyla suçu, kırsaldan kente, kentten kırsala taşıyabilecekleri öngörülmektedir.

(3) Hırsızlığın 2015 Yılı İçin İlçe Seviyesinde Zaman Serisi Analizi Kullanılarak Tahmini

Çalışmada, zaman serisi analizi ile geçmiş yıllara ait veri kullanılarak, gelecekte hırsızlık suç miktarında oluşacak değişimin tahmini amaçlanmıştır.

İlçe bazında hırsızlık sayıları, Ocak 2001 - Aralık 2012 dönemini kapsayacak şekilde 144 aylık olarak derlenmiştir. Aylık olarak alınan hırsızlık sayıları, mevsimsel farklılıkları yanında, yıllar içinde de beklenmeyen değişiklikler gösterebilmektedir. Bu nedenle çoğu zaman düz bir eğilim çizgisiyle belirlenmesi ve eğilimin açıklanması mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, bağımlı bir değişkende gelecekte meydana gelecek değişimleri zamanın fonksiyonu olarak tahmin etmek maksadıyla hareketli ortalamalar tekniği kullanılmıştır.

Hareketli ortalamalar tekniği, ilerleyen bir ortalama eğilim çizgisinde, verideki iniş çıkışları, deseni veya eğilimi daha açık göstermek için düz bir hâle getirir. Belirli sayıda veri noktası kullanır, onların ortalama değerini alır ve ortalama çizgideki nokta olarak kullanır. Esas alınacak ortalama süreleri,

eğer değişken bir periyottan diğerine çok fazla değişiyorsa pratikte 2 ile 10 arasında bir değer alması önerilir (Taha, 2007:499-500).

Hareketli ortalamalar tekniği kullanılarak, 4 yıllık ortalamalar ile 2015 yılı için yapılan hırsızlık sayı tahminlerine göre, ilçe seviyesinde hırsızlık olay ortalaması 29 ve standart sapma 56 olarak tespit edilmiştir. Hırsızlık oranı en yüksek ilçe, 629 hırsızlık olayına sahiptir.

2012 yılı için 95 olay/ilçe olarak bulunan çok yoğun hırsızlık olay alt sınırı, 84 olay/yıl olarak hesaplanmıştır. 68 ilçenin bu sınırın üzerinde olacağı tahmin edilmiştir (Şekil-4).

Şekil- 4: 2015 Yılında En Çok Hırsızlık Olayı Meydana Gelmesi Beklenen İlçeler

Hareketli ortalamalar tekniği ile elde edilen hırsızlık sayıları kullanılarak yapılan hesaplamada, 2015 yılı için en yüksek hırsızlık tahmini yapılan ildeki olay sayısı 2.203 olaydır.

2015 yılında Jandarma sorumluluk alanında meydana gelmesi beklenen hırsızlık sayısı, 23.518 olarak öngörülmüştür. Bu tahminde, 2015 yılında hırsızlık olay sayısının 2012 yılı olay sayısının altında olacağı hesaplanmıştır. Bunun nedeni olarak, 2012 yılında diğer yıllara göre daha fazla oranda yükseliş gösteren hırsızlık sayısının olağan olmadığı ve alınan tedbirlerle yükselişinin kontrol altına alınabileceği değerlendirilmektedir.

(4) 2023 Yılı İçin Eğilim Yaklaşımı İle Hırsızlık Projeksiyonu

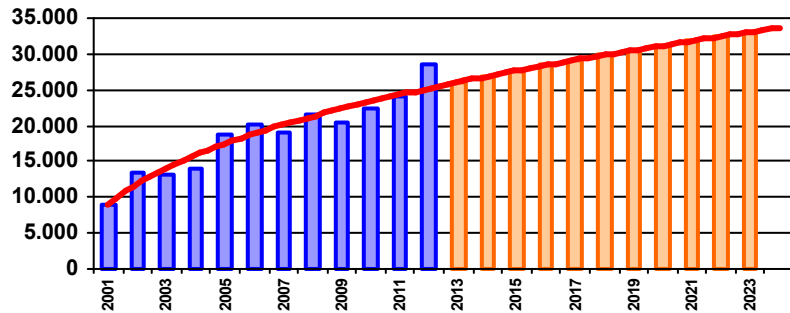
2023 yılına kadar jandarma sorumluluk alanında meydana gelebilecek hırsızlık olay sayılarını tahmin etmek için 2001 yılından itibaren hırsızlık suç istatistikleri kullanılarak, eğilim tabanlı istatistik modelleri oluşturulmuştur.

Modellerde kullanılan eğilim çizgileri, regresyon çözümü adı da verilen önceden tahmin problemlerinin incelenmesinde kullanılır. Modellerin gerçek verilere hangi yakınlıkta karşılık geldiğini gösteren R² değeri; 0 ile 1 arasında değerler almakta ve 1 veya 1'e yakın olduğu zaman en güvenilir sonuca ulaşıldığını ifade etmektedir. Modellerde, hırsızlık suçunu etkileyebilecek diğer değişkenlerin uzun süreli olarak tahmini sağlıklı olmayacağından, bağımsız değişken olarak sadece zaman kullanılmıştır.

İlk olarak, türleri dikkate alınmadan toplam hırsızlık sayısı üzerinden model kurulmuştur. Bu amaçla, 2001-2012 yılları arasındaki hırsızlık sayıları kullanılmıştır. Eğilim çizgisi esas alınarak yapılan karşılaştırmada, üs eğilim modeli, (0,939) R² değeri ile en başarılı sonucu vermiştir (Şekil-5). Bağımlı değişkeni tahmin eden regresyon denklemi şu şekilde oluşturulmuştur;

$$y = 8953,2 * x^{0,4167}$$

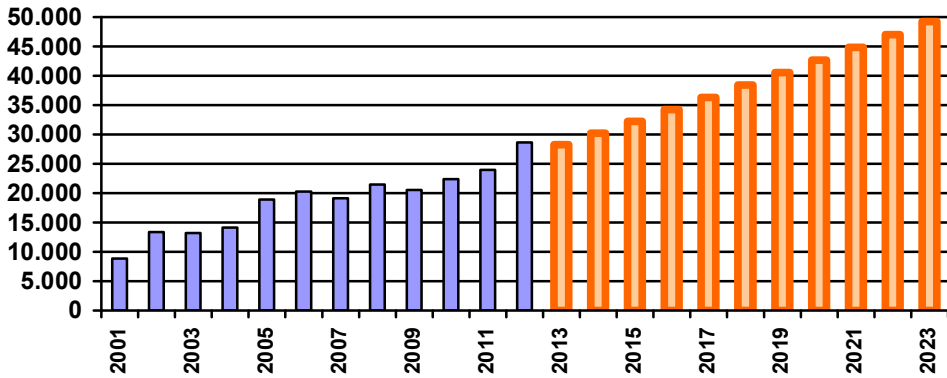
Denklem kullanılarak 2023 yılı için jandarma sorumluluk alanında gerçekleşmesi beklenen hırsızlık sayısı, 33.068 olarak tahmin edilmiştir.

Şekil-5: 2001-2023 Yılları Arasında Jandarma Sorumluluk Alanında Meydana Gelen ve Tahmin Edilen Hırsızlık Olay Sayılarının Eğilimi

Hırsızlık türlerine ait eğilimler tek tek değerlendirilerek 2023 yılına kadar olan hırsızlık suç sayılarının tahmini yapılmıştır. Bu yöntem, günümüze kadar meydana gelmiş olaylardan istifade edilerek, Jandarmanın gelecekte yoğun olarak ilgilenmek zorunda kalacağı hırsızlık türlerinin tespitine, elde edilecek bulgular ışığında J.Gn.K.lığının gelecekteki teşkilat yapılanması ile araç, malzeme ve personel ihtiyaçları gibi hususlar için uzun vadeli planlama ve düzenleme yapabilmesine imkân sağlayacaktır. Örnek olarak, enerji hırsızlığıyla evden hırsızlığın soruşturulması farklı teknik araç ve bilgi gerektirmektedir.

Hırsızlık türlerinin tek tek modellenmesi ile elde edilen sayılar kullanılarak, 2023'te beklenen hırsızlık suçu sayısı ise 49.246 olarak öngörülmüştür (Şekil-6).

Şekil-6: 2001-2023 Yılları Arasında Jandarma Sorumluluk Alanında Meydana Gelen ve Tahmin Edilen Hırsızlık Olay Sayıları (Alt Kategori Top.)

5. HIRSIZLIK SUÇUNA KARŞI ALINABİLECEK TEDBİRLER

Hırsızlık suçunun önlenmesine yönelik, kriminoloji literatüründe farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Prenzler (2009:10-19), hırsızlık suçunun önlenmesi için üç ana başlık altında toplanan tedbirler alınmasını tavsiye etmektedir: İlk tedbir, potansiyel suçluların suç işleme motivasyonlarına etki edebilecek sosyal ve toplum destekli suç önleme programlarının uygulanmasıdır. İkinci olarak suç ve ceza bilimleri alanında alınabilecek tedbirlerdir. Üçüncü olarak ise, durumsal suç önleme stratejisi kapsamında, hırsızlık suç fırsatlarını azaltıcı tedbirler alınmasıdır.

Sevim ve Soyaslan (2009:37-40), hırsızlık suçunda suçlu faktörüne özel önem vererek, önerilerini üç ana başlık altında toplamışlardır: İlk olarak, hırsızlık suçunun işlenmeden önce bireye etki eden aile ve okul ile ilgili alınabilecek tedbirler, ikinci olarak hırsızlık suçunu işledikten sonra kolluk, mahkemeler veya sosyal hizmetlerde görevli kurumlar tarafından alınabilecek tedbirler, üçüncü olarak ise, hırsızlığı kariyer haline getirmiş bireyler için alınabilecek daha sert tedbirlerdir.

Kızmaz ve Bilgin (2012:373) ise, durumsal suç önleme, gelişimsel suç önleme ve toplum temelli suç önleme şeklinde üç ana başlık altında konuyu değerlendirmiş ve her üç modelin de birlikte ele alınmasını sağlayacak bütüncül bir perspektifin izlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tilley vd. (1999:16-21) tarafından “Hırsızlık Suçunun Önlenmesi” araştırmasında ise önleme tedbirleri, “Suçlu Odaklı, Mağdur Odaklı, Durumsal ve Bölgesel Tedbirler” olmak üzere dört ana başlık altında incelenmiştir. Dört kategoriye ayırmalarının temel nedeni, Marcus Felson tarafından belirtilen, her suç kendine özgü kimyası olan bir olaydır ve onunla mücadele etmenin yolu, o suçun kimyasını yani özelliklerini anlamaktan geçer. Hırsızlık suçu da motive olmuş suçlu, uygun hedef/suç mağduru ve suçun gerçekleştiği mekân olmak üzere üç temel unsurdan oluşmaktadır. Evden hırsızlık suçunun işlenebilmesi için, motive olmuş potansiyel suç işleme kabiliyetine sahip bir suçlunun, hırsızlık için uygun hedefleri (taşınabilen, değerli, bol bulunan ve sevilen) içeren bir eve girebilme imkânının olması gerekmektedir. Ayrıca, suçun işleneceği anda, suçun olmasını engelleyebilecek hiç kimsenin olmaması veya yeterli düzeyde güvenlik ya da koruma tedbirinin olmaması gerekmektedir. Bununla birlikte, çalınan eşyanın hırsız için değerli veya kolayca paraya çevrilebilmesine imkân tanıyacak, elden çıkarabileceği bir yerin bulunması da önemlidir. Böylece başarılı bir hırsızlık suç önleme stratejisinde, bu üç unsurdan (motive olmuş suçlu, uygun hedef/suç mağduru ve hedefi suça karşı koruyabilecek gardiyan veya koruyucunun yokluğu) en az birinin veya birkaçının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu üç hususa ilave olarak ise, durumsal faktörlerin incelenmesinin önemli olduğu belirtilmiştir.

Tilley vd. (1999:16) de, her dört hırsızlık suç önleme modelinin birlikte ele alınması gerektiğini, bütüncül bir perspektifin önemli olduğunu, ancak bir bölgede elde edilebilecek başarının diğer bir bölgede elde edilemeyeceğini, bunun için de en önemli hususun bölgesel suç probleminin ne olduğunun iyi anlaşılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yukarıda özetlenen hırsızlık suç önleme yöntemlerinden de anlaşılacağı gibi, suçun sadece bir unsuru ile ilgilenmek tek başına yeterli olmayacaktır. Bunun yanında, suç fırsatlarının da azaltılması veya mümkünse tamamen ortadan kaldırılması gerekmektedir. Eğer suç fırsatları azaltılmaz veya ortadan kaldırılmaz ise, başka bireyler tarafından yeni suçların işlenmesinin önüne geçilemeyecektir.

Bu çalışmada, hırsızlık suçunun kendine has özelliklerinden dolayı, Tilley ve arkadaşları tarafından kullanılan dört ana kategori esas alınarak, hırsızlık suç önleme tedbirleri açıklanmıştır. Ancak burada önerilen tedbirler, hırsızlık suçunu her yerde azaltabilecek sihirli bir formül olarak düşünülmemelidir. Buradaki tedbirlerin, öncelikle bölgesel koşullar düşünülerek ve her bir tedbirin, bölgesel olarak uygulanma şekline karar verilerek hayata geçirilmesi önemli bir husus olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla karar vermeden önce suç ve suçlu profillerinin tespiti önem arz etmektedir.

a. Suçlu İle İlgili Alınabilecek Tedbirler

Suçlular için alınabilecek tedbirler, mevcut suçlu (daha önce bir suç işlemiş ve ceza almış) ve suça eğilimli kişiler (herhangi bir suçtan ceza almamış ancak kolluk tarafından suç işleme potansiyeli yüksek olarak değerlendirilebilecek şahıslar) için alınabilecek kolluk tedbirleri, ıslah edici tedbirler ve önleyici tedbirler olarak incelenmiştir. Buradaki temel amaç, suç işlemiş bir şahıs ile daha önce suç işlememiş bir şahsın suça yaklaşımının aynı olmayacağı gerçeğinden hareketle, bu kişiler için alınması gereken tedbirlerin de farklı olması gerektiğidir.

Suçta eğilimli kişiler için uygulanacak kolluk tedbirlerinin belirlenmesinde yaşanabilecek ilk zorluk ise, bu kategoriye kimlerin gireceği yani suça eğilimli insanların kimler olabileceğinin tespit edilebilmesidir. Masumiyet karinesi gereği, hiç kimse önceden “suçlu” olarak etiketlenemez ve bu durum, hem suçtur hem de insanlık dışıdır. Ancak toplum içerisinde, bazı kesimlerin suç işleme potansiyelinin diğerlerine göre daha fazla olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, lise çağındaki gençlerin suç işleme potansiyeli ile evli, meslek sahibi kimselerin durumu farklılık göstermektedir. Evlenmiş, düzenli bir işi ve ailesi olan bir şahsın, suç işlediği zaman kaybedeceği, lise çağındaki bir gencin kaybedecekleri ile kıyas bile edilemez.

Tablo-2: Mevcut Suçlular ve Suça Eğilimli Kişiler İçin Alınabilecek Kolluk Tedbirleri

Mevcut Suçlular İçin Alınabilecek Kolluk Tedbirleri	Suça Eğilimli Kişiler İçin Alınabilecek Kolluk Tedbirleri
Suç analizi ile bölgesel hırsızlık özelliklerini, türlerini ve fail niteliklerini belirlemek	En çok suç işlenen bölgelerde yaya devriyeler düzenlemek veya devriye sayısını artırmak
Suçluları özel ekipler ile yakalamak	Hırsızlık önleme kampanyaları yapmak
Önleme araması yapmak	Yakalama oranlarını artırmak
Çok suç işlenen yerlerdeki sıklıkla çalınan malzemelere elektronik izleme aygıtı takmak	Site yöneticileri ve apartman görevlilerinin farkındalık düzeyini artırmak
İkinci el eşya satın alan ve satan yerleri kontrol etmek	Kurumlarla işbirliğinde öncü olmak
Suçluların işbirliği yapmasını engellemek	Suça eğilimli kişilerin suçlularla irtibat kurabilecekleri alanları sınırlamak
Suçluların toplanabileceği alanları kontrol etmek	Caydırıcılığı artırmak
Merkezden suç eğitim timleri vasıtasıyla yerel bilgilendirme yapmak	Kışın kullanılmayan yazlıkların güvenlik tedbirlerini artırmak
Sorumluluk bölgesinde ikamet eden ve cezaevinden tahliye edilen suçlular hakkında bilgi sahibi olmak	Bölgede kontrolsüz izbe yerler, terk edilmiş binalar, ihmal edilmiş parklar gibi yerleri kontrol etmek
Mevcut Suçlular için Alınabilecek İslah (Tedavi) Edici Tedbirler	Suça Eğilimli Kişiler İçin Alınabilecek Önleyici Tedbirler
Meslek edindirme kursları	Meslek edindirme, sosyal ve ekonomik içerikli eğitici kurslar düzenlenmesi
Uyuşturucudan kurtulma programı	Uyuşturucudan kurtulma programı
Suçlu ile mağdurun bir araya getirilerek, suçun zararlarının suçlunun vicdanında hissettirilmesi	İnsanların toplu bulunduğu eğlence ve dinlenme alanlarının kontrolü
İşyerlerinde hükümlü çalıştırma zorunluluğunun takibi	Öğrencilerin okuldan kaçmalarının önlenmesi

b. Mağdur Odaklı Alınabilecek Tedbirler

Hırsızlık suçunun mağduru, zarara uğrama ihtimali taşıyan bireyler olabileceği gibi kurum veya kuruluşlar, sivil toplum örgütleri veya en genel manada toplum bile olabilir. Burada suça karşı alınması öngörülen tedbirler, mağdurların davranışlarında değişikliğe yol açarak onların hırsızlık suçu mağduru olmalarını önlemeye yöneliktir. Mağdur odaklı alınabilecek tedbirler şunlardır:

- Suç analizi ile bölgedeki mağdur özelliklerinin ve profilinin belirlenmesi,
- Mahalle gözetimi,
- Malzemelerin işaretlenmesi,
- Güvenlik tedbirleri hakkında bilinçlendirme kampanyaları,
- Bireysel meskenlerde cam kilitleri, çelik kapı, balkon demirleri ve diyafon kullanılmasının özendirilmesi,
- Bireylerin altın ve para gibi değerli eşyalarının ev yerine bankalarda bulundurulmasının özendirilmesi,
- Mağdurlara düzenli aralıklarla bilgilendirme yapılması.

c. Durumsal Suç Önleme Tedbirleri

Durumsal suç önleme tedbirleri kapsamında, bireylerin suç işleme fırsatını ortadan kaldırmak, güçleştirmek veya suç işleme riskini artırmak suretiyle bireyleri suç işlemekten caydırmaya, güvenliği ve gözetimi artırmaya yönelik tedbirler yer almaktadır.

Ayrıca, buradaki tedbirler ile suçluların tespit edilebilme ihtimalinin artırılması, suç işleyebilmek için harcamaları gereken çabanın artması, suç işleyebilme riskinin artması ve hırsızlıktan elde edecekleri gelirin, ödülün azaltılması esas alınmaktadır. Durumsal suç önleme tedbirleri şunlardır:

- Toplu konutlara ve sitelere güvenlik sertifikası verilmesi,
- Evlerin boş olmadığı izleniminin verilmesi,
- Kooperatif ve sitelerde kamera sistemi, özel güvenlik görevlisi bulundurulması,

- Girişlerin sınırlandırılması ve gözetlenmesi,
- Tatile çıkanların değerli eşyalarının güvenli depolarda muhafazası,
- Suç fırsatlarını azaltmaya yönelik tekniklerin uygulanması.

ç. Bölgesel veya İlgili Kurum/Kuruluşlar Tarafından Alınabilecek Tedbirler

Bölgesel veya ilgili kurum/kuruluşlar tarafından alınabilecek tedbirlerle amaçlanan, hırsızlık suçunun işlendiği bölgeleri geliştirmek, ortak çabayı gerektiren alanlarda ortak çözümler üretmek ve hırsızlıkla mücadelenin sadece kolluk görevlilerinin tek başına yapabileceği bir şey olmadığı bilinci ile diğer ilgili kesimleri de bu mücadeleye ortak edebilmektir. Bölgesel veya ilgili kurum-kuruluşlar tarafından alınabilecek tedbirler şunlardır:

- Mutlu, huzurlu ve sağlıklı aile kampanyaları düzenlenmesi,
- Okul-Aile-Kolluk toplantıları düzenlenmesi,
- Komşuluk gözetimi,
- Küçük çocukları suça yönlendirenlere ceza verilmesi,
- Kanaat önderleri ve toplum üzerinde etkisi olan şahıslar tarafından bilinçlendirme yapılması,
- Yetersiz ışıklandırmaların düzeltilmesi,
- Hırsızlık suçuna verilen cezaların caydırıcılığının tekrar değerlendirilmesi,
- Hırsızlığa maruz kalan kurum veya kuruluşların tespit-ikaz ve kontrol merkezleri kurması,
- Kolluk kuvvetleri arasında işbirliği ve koordinasyonun artırılması,
- Kolluk kuvvetleri arasında ortak veri tabanı kullanılması.

Ayrıca, yukarıda dört ana kategori altında belirtilen tedbirlerden biri kapsamında yapılabilecek iyileştirmeler, aynı zamanda diğer faktörler üzerinde de etkili olma potansiyeline sahiptir. Ancak, tek bir alanda örneğin mağdurların kendi evlerini güçlendirmesi gibi alınabilecek tedbirler, tek boyutlu olacağından dolayı, hırsızlık suçunun önlenmesinde kısmî etkisi olacaktır.

6. SONUÇ

Mal varlığı, bireylerin korunmaya layık en önemli değerlerinden birisidir. Bireyin hayatı, vücut bütünlüğü, özgürlüğü, haysiyet ve şerefi gibi malvarlığına karşı işlenen suçlar da, bireyin kişisel değerlerine yönelik bir saldırıyı oluşturmaktadır.

Çalışmada, hırsızlık suçunun mevcut durumu ortaya konularak, suça neden olan sosyo-ekonomik faktörler belirlenmiş, jandarma sorumluluk alanında gelecekteki hırsızlık olay sayılarına yönelik tahminler yapılmış ve hırsızlığın önlenmesi için alınabilecek tedbirleri ortaya konulmuştur.

Yapılan analizlerin sonuçlarının bir bütün olarak değerlendirilmesinde ilk göze çarpan husus, jandarma sorumluluk alanında, turizmin yoğunlaştığı kıyı ilçeleri, nüfusun yoğunlaştığı metropoller, sanayinin gelişmiş olduğu bölgeler ile yoğun iç ve dış nüfus hareketliliği yaşanan ilçelerde, hırsızlık oranının yüksek olduğudur.

Hırsızlık suçunu etkileyen sosyo-ekonomik faktörler içerisinde, yaz sıcaklık ortalaması yüksek olan turizm bölgeleri, yaz nüfusunun aşırı artması ve turizmden kaynaklanan insan ve ekonomik hareketliliğin fazla olması gibi sebeplerden dolayı hırsızlık suçu için yüksek suç potansiyeline sahip bölgeler olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, bir önceki yıla ait hırsızlık olay sayısının önemli bir gösterge olduğu, ilçe yüzölçümü ve nüfusunun, kişi başı gayri safi katma değer ile birlikte hırsızlık suçunda önemli faktörler olduğu görülmektedir. Terör olay sayısının düşük olduğu yerlerde hırsızlık suçunun yüksek olduğu gerçeğinden hareketle, önümüzdeki dönemde terör olaylarının azalması ile birlikte, söz konusu bölgelerde ekonomik hareketliliğin artmaya başlayacağı, köye dönüşler yaşanabileceği, ekonomi ile birlikte insan hareketinin de artabileceği ve bu faktörlerin ise hırsızlık suçunun artmasına sebep olabileceği değerlendirilmektedir.

Jandarma sorumluluk bölgesinde gelecekte karşılaşılması muhtemel hırsızlık suçu incelendiğinde ise;

- 2015 yılında, 100.000 nüfus için, yoğunluk yaşanan ilçeler değişse bile yoğunlaşma bölgelerinin sabit kaldığı, hırsızlık olaylarının 2013 yılında kısmi düşme göstermesinin beklenmesine rağmen, müteakip yıllarda tekrar artış eğilimi gösterebileceği,

- 2023 yılında ise, beklenen hırsızlık suç sayısının (49.246) olacağı, 10 yıl içerisinde hırsızlık sayısının neredeyse ikiye katlanacağı tahmin edilmektedir.

Sürekli bir artma eğilimi içerisinde olan hırsızlık suçunun birey ve topluma olan zararları değerlendirildiğinde, hırsızlık olay sayısını düşürmeye yönelik alınması gereken tedbirlerin ne kadar önemli olduğu bir kez daha görülmektedir. Bu maksatla alınması gereken tedbirler, bütüncül bir yaklaşımla incelenmiştir. Çalışmada belirtilen tedbirlerin her zaman geliştirilmeye açık hususlar olduğu ve bunların haricinde ilave yeni önleyici ve caydırıcı tedbirlerin uygulanması gerektiği ise unutulmaması gereken önemli bir husustur.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda, burada üzerinde durulan hususların her bir hırsızlık türü için detaylı olarak incelenmesi faydalı olacaktır. Örneğin kolluk kuvvetlerinin, evden hırsızlık suçu için uygulayacağı tedbirler ile hayvan hırsızlığı için uygulayacağı tedbirler tamamen birbirinden farklı olmak zorundadır. Bundan dolayı, her bir hırsızlık suçu başlı başına çalışılması gereken bir alandır.

KAYNAKÇA

Akers R.L. (2000). **Criminological Theories: Introduction, Evaluation and Application**. Los Angeles:Roxbury.

Aksu H. ve Akkuş Y. (2010). **Türkiye’de Mala Karşı Suçların Sosyo-ekonomik Belirleyicileri Üzerine Bir Deneme: Sınır Testi (1970-2007)**. *Sosyoekonomi Dergisi*, 2010-1, 192-213.

Anderson T.L. ve Kavanaugh P.R. (2009). Theft and Shoplifting. İçinde J.M. Miller (Ed.) **21’st Century Criminology**, Los Angeles:Sage.

Çardak B. (2012). **Kadınların Suç Korkuları Üzerine Nitel Bir Çalışma**. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 23-45.

Güvenlik Algısı ve Jandarma (2012). Ankara: J.Gn.K.lığı Yayınları.

- Hair J.F., Bush R.P. ve Ortinau D.J. (2003). **Marketing Research within A Changing Information Environment**. New York: McGraw-Hill/Irwin.
- İçli T.G. (2007). **Kriminoloji**, Ankara:Seçkin Yayınevi.
- Jahic G. ve Aktaş A. (2007). **Uluslararası Suç Mağdurları Araştırması: İstanbul Hane Halkında Suç Mağduriyeti**, Proje No:SBB 104K100. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Kızmaz Z. (2007). **Mükerrer Suçlulukla İlişkili Değişkenler**. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2), 227-249.
- Kızmaz Z. ve Bilgin R. (2012). **Hırsızlık: Suçlular, Nedenler ve Dinamikler**. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Kurum M. (2003). *Türkiye’de Meydana Gelen Asayiş Suçlarının Eğilimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi ve Tahmin Modellerinin Oluşturulması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kara Harp Okulu, Ankara.
- Polat A. ve Gül K. (2010). **Suçun Ölçümü**. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Prenzler T. (2009). **Preventing Burglary in Commercial and Institutional Settings: A Place Management and Partnership Approach**. Alexandria:ASIS.
- Sargın S. ve Temurçin K. (2011). **Türkiye’nin Suç Coğrafyası**. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Siegel L.J. (2011). **Criminology: The Core.**, Belmont,CA: Wadsworth.
- Soyaslan Y. (2008). **Bir Sapma Türü Olarak Hırsızlık Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Elazığ Örneği)**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Soyaslan Y. ve SEVİM Y. (2009). **Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri: Elazığ Örneği**. *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt 11 (3), 23-41.
- Şeyhanlıoğlu M.E. (2010). *Hırsızlık Suçu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Taha H. A. (2007). **Yöneylem Araştırması**. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Tarhan N. (2012). **Toplum Psikolojisi**. İstanbul: Timaş.
- Uludağ Ş. ve Dolu O. (2012). **Suç Korkusu: Yaygınlığı, Sebepleri ve Sonuçları**, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Yıldırım A. (2004). *Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız R., Öcal O. ve Yıldırım E. (2010). **Suçun Sosyo-ekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama**. *Erciyes Üniversitesi İktisâdi ve İdarî Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:36, 15-31.

